

עין משפט  
גר מצוה

קז:

הגזול ומאכיל פרק עשירי בבא קמא

מסורת הש"ס

(א) כוסה מה... (ב) ליל ק...  
ספירין ו... (ג) מסורת מה...  
(ד) (לפני קמח: ד) (ו) ויש  
כחשש גבי' (למח),  
(ה) סנהדרין עד (שי' טוס'  
מבטות: ל) ד"ה כ"ר א"ל,  
(ו) (למח קמח: ו) (לפני  
ס: א) שטות לו: (שי'),  
(ז) ט"ז ג' (א) (סנהדרין  
ג: א)

מוסף רש"י

דילבון אמרי דילהון  
היא. רב הנהגה היה  
מתלמידי רב יהושע חמאי  
מאז ונרמ' לא לפי  
ר' יוחנן מחמת מרדכי  
והתקן לו ר' יוחנן למח  
ספיקות. והיה אמר ר'  
יוחנן לגבי ר' פנחס רבי  
שטרה שלם, שלל היה לם  
מחלוקת ולא היה לם  
סיוף הדעת. אל לאחרי  
שהיה של בני נבל שאש"ס  
עגלו. עמדה להם מחמת  
היחס והתקן שגלו עד  
יבשה דרומי (מ"ב כד)  
הכל נגזרו עשו מחמתה,  
ומזה נפטר עולם וי'  
מה גזרו עשוין בני  
הים המזרחי בשלמות  
של בחול, אלל שנוצרו  
שיי מחלוקתה של עמיה  
(סוכה מד: א). והוא שנשא  
ותקן ביד. ששל היה  
התענות ממנו עדו ויה  
לפני דין (בבביות כח)  
יהיה את החייב, שהיה לו  
משכן למלוה ממנו ועל  
דין למשכן והחזירו לו בני  
חייב את הסוף, ועל בני  
ממון מן התענה וישלם  
למנו, ושימא את הסבור  
על עין בידים ויחזיק  
עליו למנוהו והיה להשיב  
דבריו, ויהיה את התענה  
על דין לפירות טמאים  
וענין עין שלל פירות  
היה השאלה, והיה ליה  
עושה תענה בידים ומיין  
והיה מפרש בטמאים (לג)  
ממנוהו (רש"י ק: א). שהיה  
מתחייב בנפשו. נדפס:  
4. שהיה עין להציל נפשו,  
וע"ז דלמל' הלו' של  
שאר כל אדם הן. דמיה  
לה ומשולמ' לה פטור  
(סנהדרין ג: א). ורודף  
שהיה רודף אחר רודף,  
שהיה רודף את חברו  
להצילו ויפטר את המלס  
ס"ר (שם). חייב להעמיד  
לו שדה אחר. דקסנדי  
קרקע גולת וקיימא לה  
כרשת ענן וקרקע היה  
והיה את המלס (שבועות  
לז). הרי שלך לפניך.  
קסנדי קרקע אינה גולת  
וי' שטפה נהר ברוטמיה  
דמח' קמח' היה קיימא  
(שם). מיעט שטרות.  
שאל ענין ממון שאש"ס אלל  
למיה ספון (שם).

הדרא ליה עכנא. נחש גדול עשה עמנו כנגלג ומקיף את פי  
המערה ונתון זנבו לתוך פיו ואין אדם יכול ליכנס: **פסק ס"ך.**  
הרמזי פתחך להסיר זנבך ונבין פתחך ונעשה פתח ליכנס: **אי מליס**  
למכני רמזי דפו לא שכינגא. אי אקשינא לך אזלינא בנדך  
ואעמוד אלך נבית המדרש: **ואי**  
**לא הוילי וחליף שטפא.** והתחיש  
ויקא חליף ולא אלך עוד עמך שמה  
כשעוס עלי ואמות עוד פעם אחרת  
אלל אלך לגימי מי ולא אעמוד  
עוד אלך פן אמות פעם אחרת.  
ואית דמפרש הוילי וחליף שעתה  
וקבלתי אפר מיתה לא אקבל עוד  
פעם אחרת ליגך מחלן. ובפסקים  
(דף מט.) מוכח שהלך לגימי דלמח  
רב הנהגה אי לאו דנסיבנא כהנחא  
לאו אלא גללי אמרי ליה והא  
למקום תורה גלית אי' לאו אלא  
גללי כדגלו שחר אינשי שחרי לא  
עבדו מקום תורה גלימי אלא  
מחמת מלכות ברחמי אללחא בחר  
הכי מי הוה ועוד אמרי' צברכות  
ירושלמי א' דפגע ביה ההוא גברא  
אמר ליה מאי עבדי צביה כלומר  
שליעג עליו שהיה מח וחיה אי' גור  
דיניה דההוא גברא מחמת ומת  
ההוא גברא פגע ביה אחרניא אמר  
ליה הכי נמי ומית אתי לקמיה דר'  
יוחנן אמר ליה בר איניש דלמיה  
מנכרא ליה ואתמיה דלבוה מיקרא  
כו: סייריה. הקילו משמנו: **אי'**  
**דילבון אמרי.** שלם הייתי אומר  
תורה של בני אי' היא: **דילהון היא.**  
של בני נבל: **מטפסא.** תכשית משי:  
**וישלים מניסו.** דלדנורא בעלמא  
חייב: ששאל ונתן ביד. ויכולם  
מפרש ששאל ונתן ביד בחדש דיני  
ממונות כסנהדרין (ס: א). עשיר:  
**אסיק חמריס למכר.** מכניס חמורו  
לספינה מעבר הנהר והיו זה  
אנשים: **עפא.** חמרא לטובעי מעברא:  
מלח ליה. דחפו לחמור והשליכו למים.  
לשון אחר מלח ליה כמו המלחים  
(יונה א) החמיל המלח להציל  
הספינה ודחפו והשליכו: (ש"א).  
על החמור רודף הוא להרוג נפשות:  
**ושיבר אפ הכלס בין של נרדף**  
**בין של כל אדם פטור.** מלשם שהרי  
מתחייב נפשו הוא צדדיפה זו  
ואפילו אין הורגו דמתן צפרק בן  
סורר ומורה' ואלו ניתנו להציל נפשו  
הרודף אחר חבירו להרוג ונמלא  
משולמין ומיזב מיתה צלון כאלה:  
**מגופו.** שהרי נרדף זה רשאי להרוג  
את רודפו שנאמר (שמות כג) אם  
במתחמת ימלא הגנב התורה אמרה אם  
כל להרגן השכם להרוג (נכמות ג:). ולא  
מן דיון. שהרי המליל עלמו כממון  
חבירו חייב כ"ש מליל אחרים כממון  
חבירו: **מתני' שטפה נהר.** שהיה על  
שפת הנהר והגביה שפתו והמים שותקים  
וכורין תחת השפה ומתפשט כמון  
השדה: **גמ' רבי כל מיני.** ואפילו  
קרקעות לשנועה ולהשנין: **מיעט**  
**שטרות.** שאין גופן ממון  
דיחייב ליה מירא שדה בעלמא:  
פרה

דילבון אמרי דילהון היא. פי' הקונטרס המורה הוא של בני נבל  
וקשה צפרק לולג וערכה (סוכה דף מד. ושם ד"ה והל) גבי  
הא דקאמר ערכה יסוד נביאים היא ושכחוס וחזרו ויסדוס וספרך מי  
אי' יוחנן הכי והא"ר יוחנן דילבון אמרי דילהון הוא ופיכס  
בקונטרס אלמלא לא שכתובה צנוה  
ומאי פירכא היא ובי מפני שהיו  
בעלי תורה אין יכול להיות ששכחו  
מורת ערכה ועוד כנמה דוכמין  
אמר שכחוס וחזרו ויסדוס ולא פריך  
עלה הכי ואור"ת כפר"ח שלתלמידיו  
מנבל שהיו צפניו היה מדבר והי"ק  
דילבון אמרי רב כהנא שהיה שלם  
הוא ואמר דילהון משמע ליה מנהג  
נביאים ולא יסוד נביאים וכן ל"ל  
כהמגרס (גיטין פד: ושם ד"ה ר"י) גבי  
היא דל"ר יוחנן דילבון אמר הוילי  
וקנחמו להמגרס בו שלתלמידיו מנבל  
היה אומר כן על רב כהנא וקונט'  
פי' שם דלחזקיה רבו שהיה חולק  
שם עליו היה אומר כן ואין נראה  
[לומר] שכשעה שלמה רב כהנא  
לפני ר' יוחנן היה רבי יוחנן ראל'  
שינה בעוד שרבו חזקיה היה צמיס:  
[ועין] מוספות מחמת כ: ד"ה כ"ן:  
**ואי' לאו אדעתא דכספא אתו.**  
ואע"ז דלמח לעיל נשא ונתן  
בי חייב אור"י דשאי שומר שלדעת  
כן הפקידוהו שילל עלמו בו אם  
יבואו עליו אדעתא דכסא דכספא:  
**אין לך פדיון שבויים נהר אמר.**  
אע"ז דמשמע דהוי אמר  
מדלג מפניו כדמפלגי לעיל מ"מ  
הוילי ולא היה לו צווחה עשה מה  
לימן להס משכ פדיון שבויים:  
והלה

הדרא ליה עכנא א"ל עכנא עכנא פתח פומך  
ויכנס הרב אצל תלמיד ולא פתח יכנס חבר  
אצל חבר ולא פתח יכנס תלמיד אצל הרב  
פתח ליה בעא רחמי ואוקמיה א"ל אי הוה  
ידענא דדרכיה דמר הכי לא חלשא דעתי  
השתא ליחי מר בהרן א"ל אי מצית למיבעי  
רחמי דתו לא שכיבנא אזילנא ואי לא לא  
אזילנא הוילי וחליף שעתא חליף תייריה  
אוקמיה שייליה כל ספיקא דהוה ליה  
ופשטיניהו ניהליה היינו דאמר ר' יוחנן דילבון  
אמרי דילהון היא: ההוא דאחוי אמטכסא  
דר' אבא ותיב ר' אבהו ור' חנינא בר פפי  
ור' יצחק נפחא ותיב ר' אילעא גבייהו סבור  
לחיוביה מהא דתנן דין את הרין זיכה את  
החייב וחיוב את הזוכא שימא את הטהור  
ושיחר את הטמא מה שעשעה עשוי וישלם  
מביתו א"ל ר' אילעא הכי אמר רב והוא  
שנשא ונתן ביד אמרי ליה זיל לגבי דר"ש בן  
אליקים ורבי אלעזר בן פדת דדייני דינא  
דגרמי אול לגבייהו חייבי' ממתני' א"ם מחמת  
הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר ואוקימנא  
דאחוי אחוויי: ההוא גברא דהוה מפקיד ליה  
כסא דכספא סליקו גנבי עילייה שקלה יהבה  
להו אתא לקמיה דרבה פטריה א"ל אביי האי  
מציל עצמו כממון חבירו הוא אלא אמר רב  
אשי א"חזוין אי אינשי אמיר הוא אדעתא  
דידיה אתו ואי לא אדעתא דכספא אתו:  
ההוא גברא דהוה מפקיד גביה ארנקא דפדיון  
שבויים סליקו גנבי עילייה שקלה יהבה  
ניהליהו אתא לקמיה (א) דרבה פטריה א"ל  
אביי והוא מציל עצמו כממון חבירו הוא א"ל  
ההוא גברא (א) דאקדים ואסיק חמרא למכר  
לחמרא דההוא גברא ועריה לעילא וטבעי אתא לקמיה דרבה פטריה  
אמר ליה אביי והוא מציל עצמו כממון חבירו הוא א"ל האי מעיקרא רודף  
הוה רבה למעמיה דאמר רבה רודף שהיה רודף אחר חבירו להרוג ושיבר  
את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור שהרי מתחייב בנפשו ונרדף  
שיבר את הכלים של רודף פטור ושלל יהא ממונו חביב עליו מגופו אבל  
של כל אדם חייב דאסור להציל עצמו כממון חבירו ורודף שהיה רודף  
אחר רודף להציל ושבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור ולא מן  
הדין אלא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שמציל את חבירו מן  
הרודף: **מתני' שטפה נהר אומר לו הרי שלך לפניך: גמ' ת"ר הגזול**  
**שדה מחבירו ושטפה נהר חייב להעמיד לו שדה אחר דברי ר' אלעזר וחכ"א**  
**אומר לו הרי שלך לפניך במאי קא מיפלגי ר"א דרש ריבוי ומיעוטי**  
**יבכש בעמיתו ריבוי בפדיון מיעט (א) יכל אשר ישבע עליו לשקר חזר וריבה**  
**ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל ומאי רבי רבי כל מיני ומאי מיעט מיעט**  
**שטרות ורבנן דרשי כללי ופרטי וכחש כלל בפדיון פרט או מכל חזר וכלל כלל**  
**ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט דבר המישלשל וגופו**  
**ממון אף כל דבר המישלשל וגופו ממון יצאו קרקעות שאין משלשלין אין**  
**יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאע"פ שמשלשלין אין**  
**גופן ממון והדתניא הגזול את הפרה ושטפה נהר חייב להעמיד לו**  
**פרה דברי ר' אלעזר וחכמים אומרים אומר לו הרי שלך לפניך התם במאי**  
**קמיפלגי אמר רב פפא התם במאי עסקינן כגון שגול שדה מחבירו והיתה**

קבא א מ"י פ"ה מהל'  
שאלה ופדיון ה' ב'  
קמ' פסין פ"ט טו"ש"ח ח"מ  
ס"ר נלכ ספין ח'  
ק"ב מ"י שם הלכ' א'  
סמ' שם טו"ש"ח שם  
פ"ט טו"ש"ח שם ט"ו:  
ק"א ב מ"י פ"ה מהל'  
פולג ומיין הל' טו  
ועין השנוה ומ"מ סמ'  
פ"ש פ טו"ש"ח ח"מ ס'  
שם פ"ט ד ונבניה:  
ק"ב ר ה מ"י שם הלכ'  
י' הל' י' הל' י'  
טו"ש"ח שם פ"ט:  
ק"ג ו מ"י פ"ט מהל'  
נולה ואנניה הל' א'  
ועין שם טו"ש"ח ח"מ ס'  
שם פ"ט:  
ק"ד ח מ"י פ"ו מהל'  
שטות הל' ד ויה'  
מהל' עותן ועט' הל' א'  
סמ' ללח' דמח' וישן ט'  
טו"ש"ח ח"מ ס' לה פ"ט'  
ה':

תורה אור השלם

- 1. נפש כי תחטא וקולעל  
מעל ביד ובחש בעמיתו  
בפקדון או בתשומת יד  
או בקול או יקשה את  
עמיתו:  
2. או מבל אשר ישבע  
עליו לשקר וישלם אתו  
בראשו והמשונו יקח  
עליו לאשר הוא לו  
יקנה ביום אשקוהו:  
ויקרא ה' כז

הנהגות הב"ח

- (ב) נש' דפדיון שבוי וכו'  
לקמיה דרבה פטריה:  
(ג) שם כספין מיעט או  
מכל אפי' יכנס:

הנהגות מורה"ב

רנשבורג

[א] רש"י ד"ה ולי לא ס'  
נכנסת וירושלמי. ג"כ פ"ב  
הלכה ה ע"ש: